

IMRE KATALIN

Rossz portfólióm

ÉRTELMEZÉSEK, VITÁK

Portfólióm lesz. Ha lesz.

Az első dolog, amit föltöltenék a portfóliómba, az a dokumentum lenne, amit személyiségi jogokra hivatkozva nem kaptam meg, miközben kizárólag az én nevem szerepelt rajta.

Ha rövidítve próbálnám rekonstruálni a meg nem kapott dokumentumot, így nézne ki:

Tisztelt Igazgatónő!

Szeretnénk, ha jövő tanévben nem Imre Katalin tanítaná osztályunkban a biológiát, hanem a másik biológia-tanárnő.

Kérésünket a következőkkel indokoljuk:

1. I. K. nem tanít. Nem követi a tankönyv fejezeteit, témaköröket kihagy, eltér a kerettantervtől.
2. I. K. írott és íratlan szabályokat nem tart be. Például szóbeli feleletet dupla súllyal, piros jegyként vezet be a naplóba.
3. I. K. tanóra alatt elhagyja az osztálytermet.
4. I. K. tiszteletlen, mert az iskola folyosóján nem köszön ránk.

N osztály tanulói

Reflektálnék a portfóliómban. A dokumentumra is meg magamra is. Valahogy így:

1.

Nem szeretek tankönyvből tanítani. Ha preferál is egyet-egyét az iskola, akkor sem vagyok képes sorról sorra, témáról témára haladva követni a tankönyv logikáját. Inkább több tankönyv alapján, egyetemi jegyzetek alapján, olvasmányaim alapján

készítek saját óravázlatot, ami lényegét tekintve a táblára kerülő vázlatot tartalmazza mesélővel kiegészítve. De – megvallom – ez sem igazán érdekes számomra. Mindig a módszer az, ami megmozgat, ami ötletelésre sarkall. Valójában bármit megteszek annak érdekében, hogy túl sokat ne kelljen beszélnem az óráimon. Ennek érdekében felforgatom a kötelező tankönyv logikáját, témáinak sorrendjét, feketével kiemelt igen fontos fogalmaiból

pedig többet is kirostálok. Vagy egy-egy témakör erejéig egyáltalán nem tanítok belőle.

Ilyen volt például *Az ember szaporodása* témakör is. Egyik részét beépítettem a *Hormonok* témakörbe. A többi csoportmunkában, sok oldalas kompetencia alapú feladatsor segítségével sajátították el diákjaim.

A témakör leglényegesebb részei pedig a biológia-óráimmal párhuzamosan zajló etikaóráimon hangzottak el. Etikaórákon tanítványaim szexológussá lettek, akik kétségbeesett tinilányok névtelen leveleire válaszoltak egyik órán, míg a másikon egész tanórát kitöltő szexuális felvilágosítást tartottak osztálytársaiknak. Projektoros kivetítés, könyvnezegetés, fogalommagyarázatok és kvízzjáték is volt. (A körbeadott könyvbe nem mertem bele nézni.) Tehát nem elég, hogy a tankönyvet nem követtem, de még az etikaórát is összekevertem a biológiaórával.

2.

Hagyományosan témazáró dolgozatokat írnak ennek az iskolának a tanulói. Négy éven át, minden tantárgyból. Az első alkalom, amikor vizsgahelyzetbe kerülnek, és több témakört fejben tartva, tételhúzás után szóban kénytelenek megnyilvánulni, az a szóbeli érettségi napja. A gimnáziumi éveik legvégén. Addig semmi. Szerintem ez így nincs jól. Nehéz sok tudnivaló közül kiválasztani keveset, és szabatosan elmondani. Lélektanilag is nehéz. Pláne akkor, ha tucatnyi tanár előtt kell ezt tenni, akik aztán még értékelik is a szóbeli teljesítményt.

Háromféle módon adok – duplának számító – piros jegyet. Egyik a diákok

által megszokott témazáró dolgozat, amely írásbeli számonkérés. A másik a témazáró felelet, amely ugyanazt a tananyagmenynységet tételekre felosztva, szóban kéri számon. Ennek a másodiknak is megvan a maga forgatókönyve. A diák kimegy a tanári asztalhoz, tételt húz, majd szóban

felel. Nem a helyén ül.

Más helyzetbe kerül.

Más készségeit használja. Miközben beszél, sokan figyelnek rá. Elsőre ki ne kapna ettől szívbját?

Összefoglaló órán kipróbáltuk ezt a helyzetet,

egyeztetjük a tételek címeit és a tételcímekhez tartozó tananyagrészt beazonosítottuk a tábláról a füzetbe került vázlattal.

„Élesben” kipróbálva azt tapasztaltam, hogy írásban mindig százszázalékosan teljesítő tanítványaim közül többnek megremegett a térde, arca halálsápadttá vált, volt, akinek a szeme is tele lett könnyel – és nem tudott a tőle megszokott színvonalon teljesíteni.

Írásban közepesen vagy még rosszabbul teljesítő diákjaim közül pedig néhányan kipirultak a tanári asztal előtt, osztálytársaik tekintetének kereszttüzében, és parádés szóbeli feleletet adtak. Első alkalommal így volt. Másodszorra már a korábban csak írásban jól teljesítő is hozta a saját magától elvárt szintet, mert már tudta, hogy fölösleges annyira megijednie.

Akadnak másképp reagálók is. Néhányan elmenekültek az új helyzet elől és nem jöttek be biológiaórára.

Projekt munkára is adok piros jegyet. Most épp, tanév végén a Gerincesek című projektet dolgozta ki két osztály.¹

Ez a számonkérési forma merőben más, mint az első kettő. Ennél a projekt-nél például azt kértem tanítványaimtól,

¹ Projektleírásom megjelenés előtt áll a Pedellus Kiadónál a *Mutatványok* című kézikönyvben.

hogy tudós csoportokká alakuljanak, akik szakterületük eredményeiről konferenciát tartanak. A konferencia keretében a következőket mutatták be:

- saját készítésű kisfilm, amely egy-egy állat életmódját mutatja be;
- élő állat (vagy „része”, pl. toll, pikkely, tojásbélyék stb.);
- kivetíthető bemutató;
- előadás.

Kiváló konferenciasorozatot nézhettem, hallgathattam végig az elmúlt hetekben. Közben hol süteményt, hol pogácsát majszoltam. Kiderült, hogy a tudósok jól sütenek. Sőt, figyelmesek is; miután rájöttek, hogy az édes üdítőt nem iszom meg, vizet hoztak nekem.

Volt olyan biológiaóráim, amelyiken egy fekete gatyás-búbos tyúk a tanterem közepén mutatta be, hogy milyen is az, amikor a tápanyag emésztése befejeződik. A produktumot a konferencia egyik előadója becsülettel feltakarította a tanterem padlójáról egy papírzsebkendő segítségével. (Utána kimehetett a tanteremből kezelt mosni, tanóra alatt.)

Volt olyan biológiaóráim is, amelyiken egy édes, fehér (bison havanese) kiskutya futkározott a padok között, miközben a tanári asztalon egy hörcsög aludt összegömbölyödve. A tanóra 45 perce alatt csak egyszer szólaltam meg; megkértem a négy lábú emlőst, hogy halkabban vakantgasson. Mást nem mondtam. Azt sem mondtam, hogy ő egy Tetrapoda (biológiai rendszertani fogalom, a. m. négy lábú ge-

rincs állat). Pedig lehet, hogy kellett volna mondanom.

Volt olyan biológiaóráim is, amelyiken egy igen bájos gabonasikló megevett egy bébi egeret. Ezen az órán szomorú voltam, mert az előtte való szünetben hívatott be az igazgatói irodába a gimnázium vezetője, képzeletbeli portfólióm legelőször feltöltött dokumentuma ürügyén.

3.

Ebben az N osztályban volt 5-6 diák, aki nagyon került engem és a biológiaóráim. Leginkább a témazáró felelést kerültk. Azt reméltem, a tanév végének közeledtével kiselőadás tartásával javíthatnak érdemjegyeiken. De addigra ők már nagyon dühösök voltak. Kiabáltak velem, vulgárisan,

hangosan. Eddigi pályám 15 évében nem történt velem ilyen. Nagyon meghökkenem. Úgy éreztem, hogy velem *tényleg nem lehet* így beszélni. Elfelejtettem, hogy pedagógus vagyok. Kimentem a tanteremből.

Nem kellett volna – reflektálok most önma-

gamra. Igaz, akkor is reflektáltam, etikaóra keretében.

Szerencsémre akkor éppen a Konfliktusok témakörnél jártunk, beszélgettünk érdekekről, dominanciáról, agresszióról, behódoló és asszertív magatartásról. Eljuttottunk az írott és íratlan szabályok kérdéséig is, majd ezen keresztül beszélgettünk konformizmusról, devianciáról, önazonosságról, autonómiáról, ethosz és ethosz viszonyáról.²

---

ennél a projektnél például azt kértem tanítványaimtól, hogy tudós csoportokká alakuljanak, akik szakterületük eredményeiről konferenciát tartanak

---

² A Pedellus Kiadónál *Emberismeret, etika* címmel megjelent, Trencsényi Borbálával közösen írt tankönyvünk 45. és 62. oldalán található témákat érintettük.

Bevittem hát én is egy konfliktust, amiben ők és a biológiatanár szerepeltek. Kértem őket, hogy szedjük össze együtt a konfliktus érintettjeit, és nevezzük meg a konfliktust kiváltó problémát is. Ügyesen el is kezdték a problémák megnevezését: „I. K. nem tanít.”

Bevonódva, szépen dolgoztak. Valahányan kaptak egy órai munka ötöst. Korábban, a *Konfliktusok* témakör feldolgozása során megkérdeztem tanítványaimat más osztályokban is, hogy melyik tanárukat respektálják igazán, kit tartanak tekintélyesnek. Egy emberként mondták ugyanazt az egy-két nevet. Szerepjátékotunk, amelyben a diák viselkedése volt a lényeg. Eljátszották egy általuk tekintély nélkülinek tartott tanár óráját.

A játék végeztével oda fordultam az egyik ifjúhoz: „Láttam, hogy óra alatt megnézted a telefonodat. Mít tenne ilyen esetben az általatok respektált tanár?” „Armageddont lövellne a szeméből.” – volt a válasz. Ekkor megkérdeztem egy másik ifjút is: „Az eljátszott tanóra alatt beakasztottad a lábad a padba. Erre hogyan reagálna a tekintélyes tanár?” „Húha!.. Kitépné tőből mindkét lábam és a véremmel takarítaná le a padot” – mondta összerezzenve.

Adtam nekik is órai munkára egy-egy ötöst, és nem téptem ki tőből a lábaikat.

4.

Természetesen tudok köszönni. Szeretek is. A két éven át a mosolygó és könnyedén csevegő N osztályba járó diákjaim közül néhány egy ideje haragos, nem köszön

Úgy éreztem, hogy velem tényleg nem lehet így beszélni. Elfelejtettem, hogy pedagógus vagyok. Kimentem a tanteremből.

nevelhetőek is. Lehetnének.

Szépek, jók, erővel teliek ezek az ifjak. Szerettem őket. Gyönyörű a fiatalságuk, a törekvésük, hogy felnőtté váljanak. Igazi felnőtté, a „társadalom hasznos tagjává” válni, elfogadni a nagyok értékrendjét, normarendszerét – látszik rajtuk, hogy ezt mennyire nagyon akarják. Meg is mutatták, hogy törekszenek ugyanolyanná lenni – ahogyan azt képzeletbeli portfólióm először feltöltött dokumentuma is bizonyítja.

Diákjaim jól haladnak a hasznosság válás útján.

Nem úgy, mint én.

Később aztán további válaszok helyett kérdéseim maradtak:

- Jó-e, ha egy szaktanár ennyit gondolkodik?
- Jó-e, ha egy alternatív tanárember KLIK-es iskolában vállal óraadást?

Kérdéseimtől függetlenül hamarosan kiderül, hogy beleférek-e a minisztérium által meghatározott keretszámba, és a Pedagógus 2 kategóriába kerülés reményében feltölthetem-e a portfóliómat.

Most épp arra tippelök, hogy nem férek majd bele a keretbe. Kilógok a keretből.

De ha esetleg rés keletkezik a pajzson, és mégis belegyömöszölhetővé válok a keretbe, komolyan bajban leszek.

Minden, amit fel tudok mutatni: a rossz portfólióm.

rám, hazudik, támad és agresszív. Már nem mind egyformán mosolygó, könnyedén csevegő. Egyiknek ilyen lett az arca, a másoknak amolyan. Így, hogy már látszódnak az arcvonásaik, talán már